

OKUL KÜTÜPHANELERİ

Nejdet SANÇAR

Maarifimizin bir düzene sokulması düşüncesinin kafalarda iyice yer ettiği ve bu yolda bazı hareketlerin görüldüğü son günlerde, okul kütüphaneleri üzerinde durmak da faydasız olmaz.

Okul kütüphanelerini, kütüphanecilik ve maarifçilik olmak üzere, iki yönden ele almak mümkündür.

Kütüphanecilik yönünden, okul kütüphanelerinin çoğunun (ve belki de hepsinin!) bugün hayli geri bir durumda oldukları muhakkaktır. Bu geriliğin çeşitli sebeplerinden en mühimi, okulların, kütüphanecilik işlerinden anlıyan elemanlara sahip olamayışdır. Hattâ, bu işten anlıyan kimseler bir tarafa, okul kütüphanelerinin çoğunun müstakil adamları da hi yoktur. Bir çok okullarda kütüphaneler, ikinci (ve biraz da angarya) bir iş olarak başka vazifeliler tarafından yürütülür. Yine bir çok okullarda edebiyat veya Türkçe öğretmenlerinin sorumluluğu altında öğrenciler tarafından idare olunur. Öğrencilerin yetişmesinde öğretmen kadar lüzumlu, faydalı ve yol gösterici bir vazifesi olması gereken okul kütüphaneleri, bundan dolayıdır ki, bu vazifelerini, kütüphaneciliğin bugün erişmiş bulunduğu seviyede yapabilmekten uzak bulunuyorlar.

Okul kütüphanelerimizin, maarifçilik yönünden ele alındıkları takdirde de, istenilen seviye ve karakterde oldukları söylenemez. Çünkü, okul kütüphanelerimiz, bu kütüphanelerdeki kitapları okuyacak gençlerin bilgi, fikir ve ruh bakımından ihtiyaçları düşünülerek meydana getirilmiş değillerdir. Okul kütüphaneleriyle biraz ilgilenmiş olanlar bilirler ki, bu kütüphanelerin kitaplarının bir kısmı (ve hattâ büyük kısmı) geliş güzel derlenmiş eserlerdir. Bu bakımdan da öğrenciler için bilgi, fikir ve ruh yönlerinden yol gösterici ve yetiştirici olmak vasfından çok uzaktırlar.

Bu itibarla okul kütüphanelerimizi hem kütüphanecilik, hem de maarifçilik bakımından artık ele almak ve üzerlerinde dikkatle durmak zamanı gelmiştir.

Bütün okul kütüphanelerini kütüphanecilikten anlıyan elemanların eline vermek elbette ki kolay ve mümkün bir iş değildir. Şu kadar yüz (ve hattâ bin) lise, öğretmen okulu ve orta okula, kütüphanecilikten anlıyan

müstakil bir kütüphaneci bulmak, bugünkü imkânlarımıza göre çok zordur. Ancak, yüzde yüz halledilmesi mümkün değil diye, meseleleri yüzüstü bırakmaktansa, ihtiyacın, hattâ yüzde onunu dahi karşılaması muhtemel birtakım çareleri araştırmak da kaabildir. Meselâ, üç yıldan beri mezun vermekte olan Ankara Üniversitesi Kütüphanecilik Kürsüsü, Ankara'da bulunan orta öğretim müesseselerimizin kütüphanelerinin, bugünkü kütüphanecilik usullerine göre düzene konulmasında yol göstericilik yapamaz mı? Kütüphanecilik Kürsüsünün üst sınıf öğrencileri, Ankara'nın orta öğretim müesseselerinin kütüphanelerinde, belirli zamanlarda vazife görmek suretiyle hem çalıştıkları okulun bugünkü anlayışa göre bir kütüphane vasfını kazanmıyorsa, hem de (bulunduğu takdirde) kütüphaneye bakan elemanın yetişmesinde (az veya çok) faydalı olabilirler. Bu suretle Kütüphanecilik Kürsüsü öğrencileri küçük bir staj görmüş olduktan başka, başkentini okulları da bugünkü mânasında kütüphanelere kavuşmak yolunda büyük bir adım atmış bulunurlar. Enstitü'nün üst sınıflarında bu stajı görmüş olan gençler, yarın yurdun çeşitli bölgelerindeki kütüphanelerde vazife aldıkları zaman da, bulundukları yerin orta öğretim müesseselerinde, pekâlâ, aynı hayırlı vazifeyi tekrarlayabilirler.

Okul kütüphanelerinin maarifçilik yönünden ele alınması ise, şüphesiz, çok daha mühimdir. Bu alanda yapılacak iş, okul kütüphanelerinin, öğrencilere tam bir fayda sağlayacak hâle getirilmesi için, kitapların bir elemeye tâbi tutulmasıdır. Çünkü okul kütüphanelerinde gençlerimize hiç bir fayda sağlamıyacak kitap sayısı çoktur.

Meselâ, okul kütüphanelerinde, Arap harfli kitaplar vardır. Okul kütüphanelerinde keçiboynuzu karakterinde yüzlerce, binlerce kitap vardır. Hattâ okul kütüphanelerinde gençlerimiz için zararlı olabilecek kitaplar bulunması bile imkânsız değildir. Bu gibi kitaplar okul kütüphanelerinden süratle ayıklanmalıdır.

İçlerinde değerli ve belki de nüshası ender eserlerin de bulunması mümkün Arap harfli kitapları, Kütüphaneler Umum müdürlüğü'ne veya Millî Kütüphane'ye aktarmak yerinde ve hattâ en doğru harekettir. Bu suretle bir yandan okul kütüphanelerinin rafları lüzumsuz yüklerden kurtulmuş, diğer taraftan da umumî kütüphanelerimizde veya Millî Kütüphane'de, onlardan faydalanımları mümkün kimselerin istifadeleri sağlanmış olur.

Yeni harfli kitaplara gelince, bunların da ele alınması ve «millî eği-

tim» mâna ve görüşüne uygun bir şekilde bir süzgeçten geçirilmesi, netice olarak öğrenciler için fayda sağlaması mümkün olmıyanların okuldan uzaklaştırılması şarttır.

Öyle kitaplar vardır ki, bunların okul kütüphanelerinde bulundurulması, maarifçilik bakımından hiç de doğru değildir. Eğer maarifi, bugünkü söylenişle, bir «millî eğitim» olarak anlayacaksak, okul kütüphanelerini de, bu «millî eğitim» in sağlanmasında yardımcı bir hale sokmak vazifemizdir.

Okul kütüphanelerinin raflarında yer alacak kitapların önce doğru bilgi verici olmaları lâzımdır. Tek gayesi kazanç sağlamak olan pek çok kitap vardır ki, bunların içindeki bilgi, keçiboynuzundaki bal derecesinden farklı değildir. Ortaokul ve lise çağındaki çocuklarımıza iki sayfalık bilgi için iki yüz sayfa okutmak, onlara boşu boşuna zaman kaybettirmekten ve belki de bir kısmını kitaptan soğutmaktan başka bir sonuç vermez.

Okul kütüphanelerinin kitaplarının diğer bir vasfı da fikir ve ruh verici olmasıdır. Ancak bu fikir ve ruh, elbette ki, çocukları ve öğrencileri memleket ve millet sevgisi gibi yüksek duygulara ulaştıracak fikir ve ruh olacaktır.

Gençleri, memlekete faydalı insanlar haline getirecek bu gibi vasıflardaki kitaplarla karşı karşıya bıraktığı takdirdedir ki, okul kütüphaneleri maarif (ve bizim bugünkü söyleyişimizle millî eğitim) bakımından yararlı olurlar. Böyle olmaz da, okul kütüphaneleri rafları, geliş güzel doldurulmuş, bilgi bakımından iğri büğrü, keçiboynuzu, karakterli, memleket ve millet fikri ve ruhu vermekten mahrum ve hattâ millî hayat ve varlığını baltalayacak zararlı kitaplarla dolu olarak kalırlarsa, o zaman, yetiştirici vasıflarından çok şey kaybetmiş müesseseler olmakta devam ederler.

Okul kütüphanelerini öğrencilerin seviyelerine uygun, millî terbiye, millî ruh ve doğru bilgi verici eserlerle doldurmak ve bu vasıfları taşımayan kitaplardan temizlemek muhakkak lâzımdır. 27 Mayıs hareketinin «millî» ışınları okul kütüphanelerini de aydınlatmalı ve bu kütüphaneler, Türk çocuklarının memleket ve millet sevgisiyle dolu insanlar haline gelmesinde rol oynayacak karaktere getirilmelidir.

Okul kütüphaneleri, bir çok mühim ve büyük meseleler arasında pek

ehemmiyetsiz bir konu olarak görülmemelidir. Bu; yarınki Türkiye'nin idarecileri olacak gençlerin yetismeleri sırasında fikir ve ruh yapılarında oynayacakları rol bakımından, umursanacak bir mesele değildir. Bu işlerden anlayacak sekiz, on kişilik bir komisyon, okul kütüphanelerinde yer alması uygun kitaplar meselesini kolayca halledebilir. Bundan gelecek fayda da, meseleninsathında kalmadan düşünmek şartıyla, hayli mühimdir.

Nejdet SANÇAR